

SCHOPNÝ — ODVEDENÝ. I PO STOMATOLOGICKEJ STRÁNKE?

MUDr. Pavol LICHANEC
OÚNZ Rimavská Sobota

Úvod

Pravidelná, systematická, vysoko odborná, všeobecne dostupná, bezplatná stomatologická starostlivosť patrí medzi najväčšie dary nášho socialistického zdravotníctva, našej rozvinutej socialistickej vlasti.

Táto skutočnosť logicky vedie k úvahám o postupnom citelnom znižovaní výskytu akútneho dentogénneho ochorenia, ako aj samotného zubného kazu. Skutočne však s rastom vysokej odbornej, pravidelnej, systematickej stomatologickej starostlivosti o mladú generáciu priamo úmerne rastie aj počet sanovaných a počet akútneho bolesti v krajine ústnej klesá? Sú výsledky stomatologického snaženia uspokojivé?

Efekt komplexu stomatologickej starostlivosti je závislý na celom rade dielčích činiteľov ovplyvňujúcich možnosť pozitívneho usmerenia ešte len tvoriacich sa dentícií a to už počas intrauterinného života, po narodení sa jedince, v predškolskom veku a hlavne počas absolvovania základnej školy a školy druhého cyklu.

Je však zdravotná osveta zameraná na stomatologickú výchovu rodičov a mládeže na tej úrovni, že dnešní mladí rodičia, deti a mladá generácia berú pravidelnú správnu hygienu dutiny ústnej, ako aj pravidelnú návštevu v stomatologickej ambulancii bez často panického strachu ako samozrejmosť? Je prístup stomatológov, ich odborná znalosť a technická zručnosť taká, že si získava dôveru a oddanosť a spoluprácu pacientov pri ošetrovaní? Je všetko v poriadku?

Tieto a iné otázky som sa snažil vpísať medzi riadky svojho rozboru stavu chrupu u mladých

19-ročných chlapcov prakticky zo všetkých „kútov“ ČSSR, ktorí boli vlastne až do svojho nástupu na vojenskú základnú službu k „dispozícií“ systematickej stomatologickej starostlivosti.

Nie v poslednej miere chcem dať na posúdenie, či výsledky môjho rozboru dovoľujú zodpovedne prehlásiť, že stomatologická príprava chlapcov — brancov na výkon vojenskej služby — k nástupu výuky náročného vojenského umeniu, k plneniu náročných úloh v často ťažkých poľných podmienkach, raz v „treskúcich“ zimách, inokedy v neznesiteľných horúčavách, vo vode i v prachu, na pravé poľudnie i v noci, je taká, že bolesť zubov, ktorú bolo možné v minulosti odvrátiť, nebude negatívne ovplyvňovať ich konanie.

Materiál a metodika

K nástupnému termínu apríl 1985 na základe povolávacích rozkazov k nášmu útvaru „naruškoval“ určitý počet vojakov, z ktorého po kompletnom stomatologickom vyšetrení so záznamom na vojenské „PRŮKAZY k ambulantnému ošetrovaní chrupu“ bol náhodne vybratý súbor 100 vojakov. Všetci príslušníci súboru sa narodili v roku 1966, t.j. dosiahli vek 19 rokov. Súbor tvoria vojaci, ktorí prišli zo všetkých oblastí našej republiky.

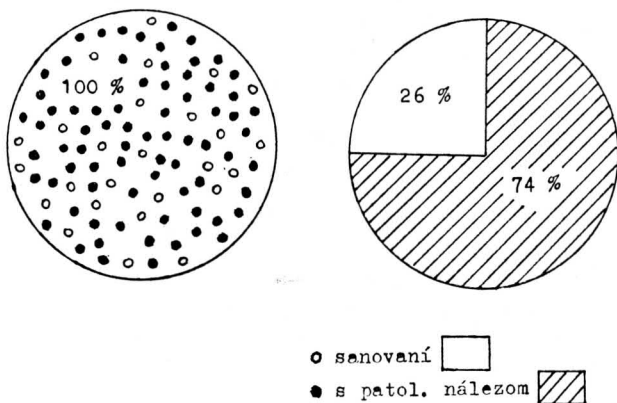
Výsledky

Grafický obraz vyšetrovaného súboru jasne ukazuje, že $\frac{3}{4}$ vojakov sú nositeľmi potenciálnej bolesti a len $\frac{1}{4}$ má dutinu ústnu bez patologického nálezu.

V rozbere zdravých vojakov (po stomatologickej stránke) je zaujímavé, že len 3 % vojakov majú intaktný chrup, z čoho dvaja sú nositeľmi chrupu s 28 zubami a jeden s 31 zubami.

Anamnesticky títo vojaci udávali požívanie zmiešanej stravy, pravidelnú hygienu a výskyt kariézneho chrupu u rodičov. U týchto troch boli zobrať otlačky otlačkovou hmotou Elastic a vyhotovené študijné modely, na ktorých bol sledovaný tvar čelustí a zubov a postavenie čelustí a zubov z ortodontického aspektu. U jedného bol zistený medzerovitý chrup s hypodonciou malých horných rezákov a u jedného mierna protrúzia ľavého horného malého rezáka s naznačenou rotáciou. Inak neboli zistené žiadne odchylky od eugnátneho chrupu.

Tabuľka rozboru kazivosti chrupu vojakov s kariéznym chrupom poukazuje na alarmujúci fakt, že až 46 % vojakov (42+4 %) má hlbokú

Graf 1. Grafický obraz vyšetrovaného súboru a jeho porovnanie s obrazom rozdelenia vojakov súboru na sanovaných (včítane vojakov s intaktným chrupom) a vojakov vyžadujúcich stomatologické ošetrovanie.

Tab. 1

Rozbor zdravých pacientov (po stomatologickej stránke) v kontraste s nemocnými (po stomatologickej stránke)

	ZDRAVÍ				NEMOCNÍ
	Intakt. chrup	Sanovaní s počt. výplní do 5	Sanovaní s počt. výplní nad 5	Sanovaní bez intaktn.	Bez ohľadu na dg. vrátane marg. ging. s pos. ZK
Počet vojakov	3	8	15	23	74
Percent. vyjadř.	3 %	8 %	15 %	23 %	74 %

Tab. 2

Rozbor kazivosti u vojakov s kariéznym chrupom

	Výskyt 1—5 kazov	Výskyt viac ako 5 kazov	Výskyt veľmi hlbokých kazov a deštr. zubov do počtu 5	Výskyt veľmi hlbokých kazov a deštr. zubov nad poč. 5	Chrup s už vykonanými extrakc.
Počet vojakov	52	13	42	4	31
Percent. vyjadř.	52 %	13 %	42 %	4 %	31 %

Tab. 3

Rozbor kazivosti u vojakov s kariéznym chrupom

Kazy nové	Kazy sekundárne	Suma kazov (bez radix. a deštr. zub.)	Počet radixov
115	73	188	26

Tab. 4

Extrémne negatívne stavy

	Vojaci nutne vyžad. stomatochir. ošetr.	Vojaci s vážnou stratou žuvacej zóny (***)
Počet vojakov	23	7
Percent. vyjadř.	23 %	7 %

Poznámka: ***) Za najnižší stupeň, ktorý sa bral do úvahy, bol stav, kedy sa vedľa seba nachádzali deštruované najmenej 2 zuby v žuvacej zóne (od prvého premolára distálne), alebo 2 extrahované zuby v žuvacej zóne, alebo 1 extrahovaný zub a 1 deštruovaný zub vedľa seba v žuvacej zóne.

ké kazy, ktorých ošetrovanie je veľmi náročné a nákladné a s neistou prognózou pre zub ako orgán. Veľmi vysoké je i percento vojakov, ktorí mali už vykonané extrakcie v stálom chrupu

pred nástupom na základnú vojenskú službu. Až 7 %, ako ukazuje tabuľka 4, vyžaduje stomatoprotetickú liečbu len z aspektu náhrady žuvacej zóny, bez uvažovania o malých fixných náhradách, ktorých indikácie neboli braté do úvahy pri tomto rozbere. Tiež na nedokonalú konzervačnú liečbu v minulosti vyšetovaných poukazuje vysoký výskyt sekundárnych kazov a to až 73 z celkového zisteného počtu kazov 188, čo je takmer 1/2.

Marginálne gingivitídy vážnejšieho charakteru boli zistené u 9 vojakov, z toho u jedného bola u dolných rezákov prítomná výkľavosť 3. stupňa a zuby v alveole boli zanorené len časťou apikálnej tretiny koreňa.

Diskusia

Výsledky predloženej práce, ktoré sledovali zdravotný stav dutiny ústnej u vojakov pri nástupe na 24-mesačnú základnú vojenskú službu, nie sú priaznivé. Žiaľ situácia je o to horšia, že je nutné skonštatovať, že nepriaznivú situáciu je možné zmierniť počas absolvovania základnej vojenskej služby len čiastočne, čo je spôsobené tým, že vojaci majú vymedzený presný denný vojenský výcvikový režim, ktorý je zameraný na prípravu vojakov čo najlepšie brániť socializmus a mier, čo je úloha veľmi náročná, a tak na preventívnu sanáciu sa tu prakticky nevyčleňuje žiaden čas, nakoľko okresné vojenské správy odosiľajú brancov so záverom: schopný vojenskej základnej služby v pl-

A.

• R + II + I P P P P + + + + •
 8 7 6 5 4 3 2 1 | 1 2 3 4 5 6 7 8
 8 7 6 5 4 3 2 1 | 1 2 3 4 5 6 7 8
 • R + P P II •

I caries superfic. et media
 II caries profunda
 R radix
 P caries secundaria
 P výpln
 • intaktný zub
 + status post extrakc.
 zk zubný kameň
 () neprerezaný zub

B.

• P + II . . . II P II P • II P + P II •
 8 7 6 5 4 3 2 1 | 1 2 3 4 5 6 7 8
 8 7 6 5 4 3 2 1 | 1 2 3 4 5 6 7 8
 • + P P • zk zk zk • II II II • ()

Graf 2. Zubný kríž s ploškovým indexom vojaka s najväčším počtom už v civile vykonaných extrakcií (A) a vojaka s najhoršie vyzeraúcim chrupom (B).

nom rozsahu. Vychádza sa teda z toho, že tak mladí chlapci sú po stomatologickej stránke zdraví. Posádkové podmienky bojových útvarov umožňujú stomatologickú starostlivosť v čase veľmi redukovanom na ošetrenia akútnych bolestivých stavov, a tak preventívna kuratíva je maximálne závislá na ochote stomatológa pracovať mimo výcvikový čas, často vo večerných hodinách, v čase určenom na osobné voľno vojakov a regeneráciu síl. Tiež limitácia dentálnych materiálov, ako je amalgám a evicrol, je prísnejšia ako v civile.

Súhrn

Výsledky tejto práce potvrdzujú skutočnosť, že systematická komplexná stomatologická starostlivosť stále nieje na potrebnej úrovni pre nedostatočnú stomatologickú osvetovú prácu, ako aj vlastné odborné stomatologické ošetrovanie, nakoľko v súbore sto mladých odvedených vojakov až 3/4 nie sú stomatologicky ošetrovaní.

Kľúčové slová: Súbor vojakov; Stomatologická starostlivosť; Zubný kaz.